

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Dnr Ju2021/01818

Yttrande över betänkandet Ett förbud mot rasistiska organisationer (SOU 2021:27)

Sammanfattning

Göteborgs tingsrätt bedömer att övervägande skäl talar emot att genomföra kommitténs förslag. Den föreslagna lagstiftningen framstår som svårtillämpad och riskerar därmed att bli ineffektiv.

10.2 Behovet av och skälen för att införa ett förbud

Tingsrätten ansluter sig till kommitténs uttalanden om att det vid lagstiftning som begränsar en grundlagsskyddad rättighet inte får vara fråga om ren symbollagstiftning. Lagstiftningen måste kunna förväntas få praktisk betydelse och bli effektiv.

Utifrån denna utgångspunkt framstår skälen för att införa den föreslagna lagstiftningen som inte helt övertygande. Tingsrätten bedömer att det finns en hel del som talar för att bestämmelserna kommer att bli svårtillämpade, att lagstiftningen därmed kommer att bli ineffektiv och att bestämmelserna på grund av sitt smala tillämpningsområde kommer att få relativt liten praktisk betydelse.

Kommitténs redovisning av förhållandena i andra länder övertygar inte heller om att lagstiftningen kan förväntas effektivt motverka utbredning av organiserad rasism. I en sådan situation riskerar signalvärdet dessutom att bli det motsatta jämfört med vad som eftersträvas med reformen.

Det är visserligen tydligt vilka samhällsfarliga tendenser lagstiftningen är avsedd att motverka. Tingsrätten hade dock välkomnat fler belysande exempel på vilka idag förekommande farliga beteenden det är som den nu föreslagna kriminaliseringen särskilt tar sikte på.

I betänkandet har lämnats en utförlig redovisning av argument som talar emot att införa en förbudslagstiftning. Tingsrätten bedömer att dessa sammantaget har större tyngd än skälen för att införa ett förbud.

10.3 Ett förbud genom ny straffrättslig lagstiftning

Tingsrätten har inget att invända mot kommitténs bedömning att ett förbud genom straffrättslig lagstiftning är att föredra framför en upplösningslagstiftning.

10.4 Utformningen av den nya lagstiftningen

Straffbart deltagande i och bildande av rasistisk organisation

När det gäller deltagandebrottet nämns som exempel att någon utan medlemskap i organisationen t.ex. agerar fanbärare. Samtidigt anförs i författningskommentaren att utdömande av straffansvar för vad som förkommit vid en demonstration skulle kunna utgöra en icke godtagbar begränsning av åsiktsfriheten och demonstrationsfriheten samt att straffansvar kan vara uteslutet om föreningsfriheten gör sig särskilt starkt gällande.

Gränsen för vad som utgör ett straffbart beteende är således oklar. Ytterligare en fråga är hur man ska bedöma ett sådant fall som att någon är passiv medlem i en rasistisk organisation och deltar endast genom att betala medlemsavgift. Det kunde å ena sidan tyckas utgöra ett obetydligt och därmed ringa deltagande samtidigt som det å andra sidan kan ifrågasättas om inte avsikten är att medlemskap i många fall ska vara straffbart. Otydligheten kring vad som utgör det straffbara området kan ifrågasättas ur ett legalitetsperspektiv, men gör framförallt lagstiftningen svårtillämpad.

Det är också troligt att det skulle innebära betydande bevisvärigheter för Åklagarmyndigheten att bevisa att en organisation har en verksamhet som innebär brottslig förföljelse, vilket krävs för att omfattas av lagstiftningen. De exempel som utredningen ger på vad som vid ett bildande kan träffas av regeln är inte heller helt verklighetsnära. Frågan är om det är särskilt sannolikt att någon t.ex. skulle upprätta föreningsstadgar i vilka förföljelsebrottslighet förespråkas. Den praktiska betydelsen av denna bestämmelse framstår därför som mycket begränsad.

Försöksbrott

Tingsrätten efterlyser exempel på vilka straffvärda situationer som motiverar en kriminalisering av försöksbrott.

Utkastet till upplösningslagstiftning

Utkastet präglas givetvis av att vara just ett utkast och merparten av de invändningar som kan riktas mot utredningens förslag gör sig gällande även när det gäller en upplösningslagstiftning. Förslaget kräver under alla förhållanden en relativt omfattande vidare beredning för att kunna läggas till grund för lagstiftning. Redan nu vill tingsrätten dock särskilt framhålla följande.

1 §

Det behöver förtydligas vad som krävs för att förutsättningarna enligt andra stycket ska vara uppfyllda. Kraven enligt författningskommentaren på att förföljelsebrottsligheten ska vara omfattande och av särskilt samhällsfarlig karaktär behöver konkretiseras.

I författningskommentaren anføres att ett beslut om upplösning i princip förutsätter att det inte längre finns någon annan utväg för att skydda de aktuella intressena. Det behöver förklaras vilka andra utvägar det är som domstolen ska ta i beaktande.

8 §

Om såväl den straffrättsliga lagstiftningen som upplösningslagstiftningen genomförs framstår behovet av och tillämpningsområdet för bestämmelsen i 8 § upplösninglagen som begränsat. Den som fortsätter en upplöst rasistisk organisations verksamhet torde göra sig skyldig till brott enligt reglerna om organiserad rasism respektive stöd åt organiserad rasism i 16 kap. brottsbalken.

I handläggningen av ärendet har deltagit lagmannen Göran Lundahl, chefsrådmannen Jennie Mellbin och rådmannen Cecilia Hennig. Föredragande har varit tingsfiskalen Henning Eriksson.

Göran Lundahl

Henning Eriksson